

1. mai

1. mai

Sáttmálarnir

Formaðurin í fiskimannafelagnum viðger her sáttmálarnar, sum eru galdandi millum fiskimannafelagið og reiðarafelagið

Oli Jacobsen

Tey viðurskifti, sum eru avgerandi fyri inntøkurnar hjá fiskimonnum eru sáttmálarnir, fiskaprisir og viðbóttin frá lönjavnargrunnum. Her skal verða sagt nakað um sáttmálarnar og tey viðurskifti, sum hava týðning í samband við hesar. Sáttmálarnir verða gjørdir millum Føroya Reiðarafelag øðrumegin og Føroya Fiskimannafelag Føroya Skipara- og Navigatørfelag Føroya Maskinistfelag og Føroya Motorpassarafelag hinumegin.

Føroya Fiskimannafelag ger sáttmálur fyri fiskimenn og kokkar, meðan hini feløgin gera sáttmálur fyri yvirmenninar umboð.

Allir uttan skipari eiga tó frittiðarløn samb. sáttmálan millum fiskimannafelagið (FF) og reiðarafelagið (FR). Á hendan hátt koma bestamenn og maskinmenn eisini at standa innan fyri sáttmálakið hjá FF.

Sáttmálarnir verða vanliga gjørdir fyri eitt ár í senn, og sáttmálin hjá FF kann t.d. sigast upp við 2 mánaða ávaring til ein 1. december, meðan sáttmálarnir hjá hinum feløgum kunnu sigast upp til aðrar tíðir og við møguliga aðrari frest. Tað er tó ikki á hvørjum ári, at sáttmálarnir verða uppsagdir. Ofta verður roynt at loysa smærri spurningar millum feløgin uttan uppsøgn. Tá upp verður sagt er tað vanliga fiskimannafeløgin, sum siga upp, men í 1964 og í 1975 var tað tó reiðarafelagið, sum segði upp.

Í sáttmálanum verður fyrst og fremst tilskilað, hvussu veiðan skal býttast millum manningina og skipið, men afturat hesum eru í felagsreglum ásett reglur fyri t.d. uppsøgn, tilgerð av reiðskapi, frittiðarløn v.m..

Brutto ella netto

Meðan vanligt er hjá fólki, sum arbeiðir á landi at fáa eina fasta tíma- ella mánaðarløn, og illa kann hugsast nokur onnur lønarskipan, so verða fiskimenn

løntir við einum ávisum parti av tí, sum teir veiða. Og hetta týkist, at vera tann lønarháttur-in, sum hóska best fyri fiskimenn. Væl kunnu fiskimenn ofta fáa ein vánaligan túr, men vónin um at fáa ein roktúr, tá forvinn-ingurin eisini verður heilt góður, hevur stóran týðning fyri hugin hjá fiskimonnum at fara til skips.

Tað eru tvinnandi sløg av sáttmálum. Við ein nettosáttmála skilst, at ávisar rakstrarútreiðslur, sum olju, agn, proviantur og salt fer av óbyttum, áðrenn býtt verður. Dømi um ein slíkan sáttmála er §20: Snellu- og linuveiðu til ísfisk við 12 ella fleiri monnum. Her er gjølla tilskilað, hvat verður trekt frá, og av avlopinum fær manningin so 44,5% til býtis.

Við ein bruttosáttmála skilst, at manningin eigur ein ávisan prosentpart av bruttofonginum, t.v.s. at allar útreiðslur sum agn, olja v.m. eru manningini púra óviðkomandi. Dømi um ein slíkan sáttmála siggja vit í §26: Frystiskip á reiðuveiðu. Her fær manningin 28% av bruttoveiðivirðinum.

Sum tað sæst er munur á manningaprocentinum, um tað er ein brutto- ella ein nettosáttmáli, og hetta er rættuliga náttúrligt. Við einum bruttosáttmála fær manningin sín part av einum hægri virði, og tí slepst ikki undan at hava eitt lægri prosent.

Fyrirminur og vansur við brutto- og netto-sáttmálum

Tað hevur ofta verið togan millum fiskimenn og reiðarar, um hvørt sáttmálarnir skuldu verða brutto- ella nettosáttmálur. Reiðarar hava hildið uppá nettosáttmálur, meðan fiskimenn hava hildið uppá brutto-sáttmálur, og tað hevur eisini hent seg, at fiskimannafelagið hevur verið í verkfalli fyri teirra krav um at fáa bruttosáttmálur.

Men tað er nú so, at tað er ikki

bert fyrirminur hjá fiskimonnum at hava bruttosáttmálur, meðan tað heldur ikki bert er fyrirminur hjá reiðarum at hava nettosáttmálur. Hjá báðum partum eru fyrirminur og vansar við báðum.

Við bruttosáttmála hava fiskimenn tann fyrirmin, at tá teir hava avreitt, vita teir uppá krónu, hvussu nógv teir hava forvunnið fyri túrin. Og tað er hetta, sum er tann fremsta grundgeving fyri, at fiskimenn hava viljað havt bruttosáttmála. Við einum nettosáttmála veit fiskimaðurin einki, fyrrenn avrokningin kemur, tí tá er úrtækan treytað av, hvussu nógv olja er brúkt, hvussu nógv agn er brúkt o.s.fr. Eisini hevur tað talt imóti nettosáttmálum, at tað kundi «roynast» so ymiskt hjá teimum ymsu reiðarum. Menn legdu til merkis, at við einum øðrum skipi við sama fongi og sama manningartali, fingur teir meira burtúr, og hetta gjørdi rimiligt sitt til at vekja ónøgd hjá teimum, sum hildu seg vera við sviðið soð.

Men nettosáttmálin kann tó hava fyrirmin framum bruttosáttmálan. Væl er manningin við til at rinda tær útreiðslur, sum eru ásettir í sáttmálanum, men tá veiðuvirði fer upp um tær fæstu útreiðslurnar, fær manningin eisini ein stórri prosentpart. Tá hetta meirviðvirðið er komið nógv høgt upp, gevur nettosáttmálin meira enn bruttosáttmálin vildi givið.

Hetta kann verða lýst við nokrum taldønum: Vit siga, at veiðan er 50, og at útreiðslurnar eru 20. Vit hava valið millum ein bruttosáttmála, sum gevur manningini 30% ella ein nettosáttmála, har manningartur-in er 40%. Úrslitið verður:

Veiða	50	Veiða	50
Frádr.	20		
Rest.	30		
40%	12	30%	15

Her loysir tað seg við bruttosáttmála, men um veiðan í staðin hevði verið 100 og útreiðslurnar vóru tær somu, hevði myndin verið hendan:

Veiða	100	Veiða	100
Frádr.	20		
Rest.	80		
40%	32	30%	30

So her hevði tað loyst seg við einum nettosáttmála.

Reiðarar hava ført fram, at um manningin luttekur í útreiðslunum, so vil hon fara betur um t.d. proviantin ella agnið, og tað kann kanska vera nakað um tað. Annars er fyrirminurin hjá reiðaranum við einum nettosáttmála, at hvussu vánaligur ein tútur verður, so fær hann í hvussu er innaftur tær beinleiðis útreiðslur, sum eru av túrinum, og vandin við bruttosáttmálanum er, at hvussu illa enn gongur, so skal reiðarin gjalda hýrur av tí fyrsta skipinum.

Tilskilast skal tí, at teir flestu sáttmálur, sum hava verið

gjørdir seinnu árinu hava verið bruttosáttmálur. Og tað er væl gjørt út frá tí sjónarmiði, at serliga tá talan er um vinnur, har túrurnir eru stuttir og tí eisini verða nógvir, er hetta tann greiðast hátturin at avrokna eftir.

Høgur og lágur teknikkur

Tá vit hyggja gjøgnum teir ymsu sáttmálarnar siggja vit, at tað eru rættuliga ymist, sum býtt verður til manningina. Vit hava prosentir heilt frá 44—45 av netto til 25,2 av brutto. Og sjálvt um vit rokna eftir, hvussu nógv tey 44,4% av netto, sum manningin fær við linuveiði til ísfisks, svarar til av bruttoveiðuni, so siggja vit, at hetta liggur rættuliga væl omanfyri tað, sum manningin fær við einum trolara á ísfiskaveiði ella við einum kraftblokkabáti.

Tað, sum vit siggja av hesum er, at tey skipini, sum nýta tann lægsta veiðiteknikkinn, hava tey hægstu manningarprosentini. Á linuveiði fer jú mest sum alt arbeiði fram við handamakt, og tí krevst eisini stórri manning fyri at fáa lönandi veiði, meðan kansa ikki krevst so nógv av flogum.

Við trolarum er jú øðrvisi. Her

Svend Thulesen

verða fremstu tenisku amboðini nýtt, og tí krevst eisini minni fólk, og tað visir seg eisini, at hóast manningartururin er lægri, so verður forvinnururin rættuliga nógv hægri við trolarum enn við linubátum.

Fiskimannfelagið hevur gjørt eina útrokning av veiði og veiðivirði pr. dag. pr. mann hjá linubátum og trolarum í 1975. Hendan útrokningin visir, at meðalveiðan hjá linubátum var 221 kg. pr. mann pr. dag, meðan hon var 358 kg. hjá trolarum. Viðvíkjandi veiðivirðinum vóru tølini ávikavist kr. 736 og kr. 398. Hetta vil siga, at meðalveiðan (kg) hjá trolarum var 62% hægri enn hjá linubátum, meðan veiðivirði var 85% lægri.

At veiðivirði er lutfalsvis hægri enn veiðinøgðin kemur av tí, at trolararnir veiða dýrari fisk enn linubátarnir, sum fiska rættuliga nógv av t.d. brosmu, sum ikki hevur so høgan avreiðingarpis.

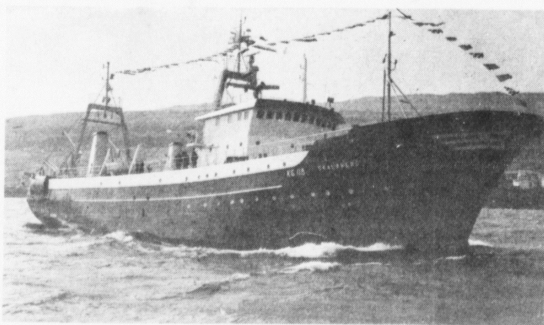
Útróðrarsáttmálin

Tað sum millum manna vanliga verður kallað útróðrarsáttmálin er ikki nakar skrivaður sáttmáli millum tvey feløg. Men hetta er tað býtið millum fólk og bát, sum er vanliga nýtt á útróðrarsáttmálinum. Hesin sáttmáli er rættuliga einfaldur: Agn fer av óbyttum, av restini fær manningin 50% til javnbýtis, men manningin heldur seg sjálva við kosti.

Av eigarpartinum fær skiparin 3% av bruttofonginum - agn eyka, meðan motoppassarin fær 1,5% eyka.

Hóast hetta er tað býtið, sum frá gamlari tíð av er kallað útróðrarsáttmálin, so eru seinnu árinu komin inn viðurskifti, sum verða viðgjørd ójavn. Fyri nekrum árum síðan gjørdist vanligt at egna á landi, og at lata fólk egna fyri lön. Hendan egingarløn verður í summum førum tikin av íbýttum, meðan hon í øðrum førum verður góldin av teimum, sum eru við bátinum fult út.

Oli Jacobsen

FAR